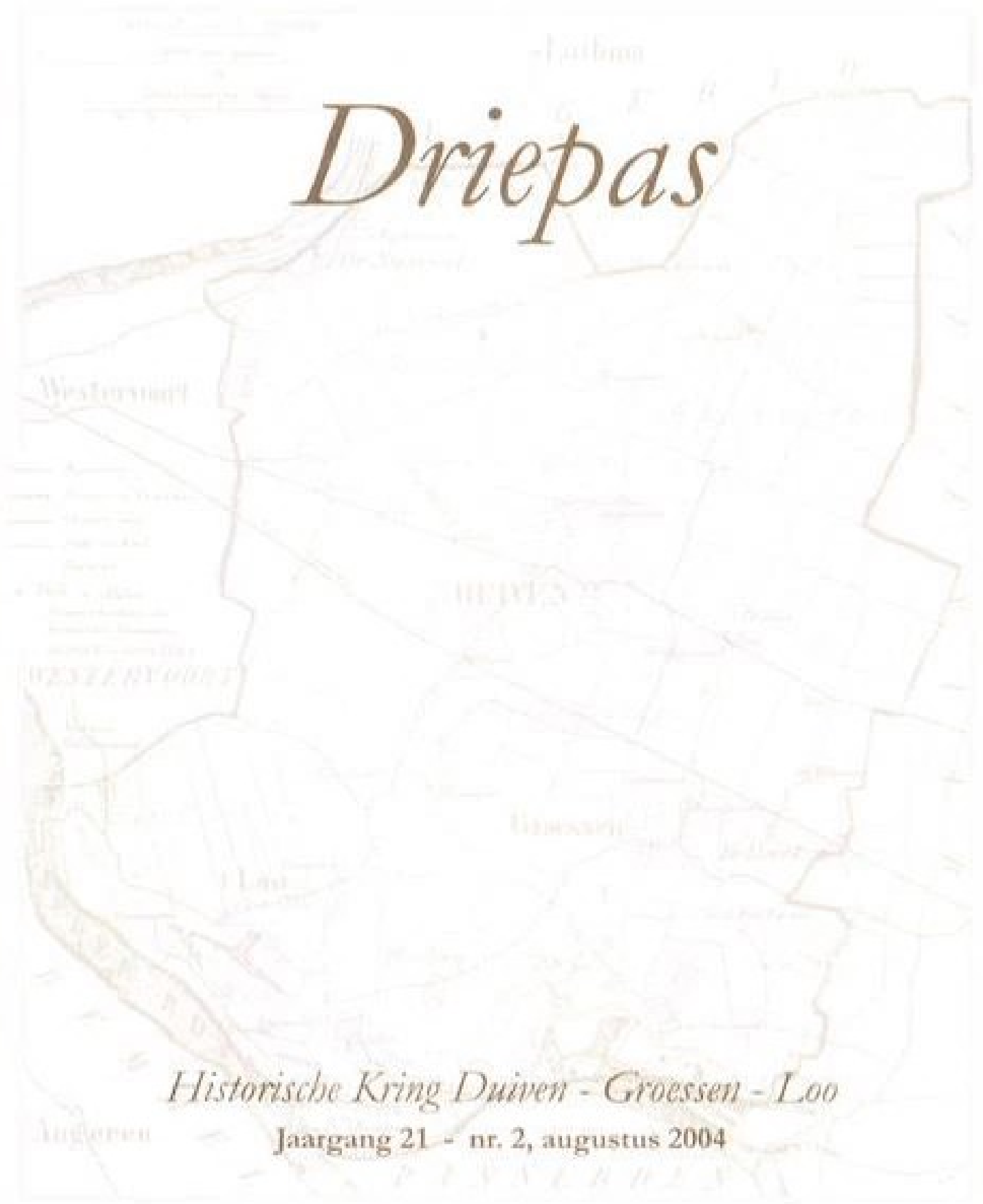

Driepas

Historische Kring Duiven - Groessen - Loo

Jaargang 21 - nr. 2, augustus 2004

COLOFON

DRIEPAS

verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo
verschijnt drie à vier maal per jaar. Losse nummers € 2,50.

Redactie
W.F.W.M. van Heugten
Th.M.J. Jonker
M.M. Rebholz

Bestuur Historische Kring
F.H. Ettema, voorzitter (Duiven)
C.G.R. Heebing, penningmeester (Duiven)
Th.J. van Vilsteren, secretaris (Duiven)
Th. Leicher, lid (Duiven)
A.W.S.C. Kersten, lid (Duiven)

e-mailadressen:
Th.M.J.jonker@bcnet.nl
Wim.vanheugten@wur.nl

Secretariaat: postbus 212, 6920 AE DUIVEN
Rabobank Duiven, rek.nr. 31.54.07.484
Postbank, rek.nr. 49.23.697
t.n.v. penningmeester Historische Kring, Duiven.

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost € 12,- per jaar;
het partner- of gezinslidmaatschap € 4,80 per jaar.
Een abonnement op alleen DRIEPAS kost € 6,- per jaar.
Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven en Zevenaar betalen
€ 3,40 extra als bijdrage in de verzend- en portokosten.

Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk vóór
1 december van het lopende jaar.
Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming
vooral en zonder bronvermelding.

ISSN: 0921-5549

DRIEPAS is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters.
In godsdienstige zin symboliseert het de Drie-eenheid, hier in profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

INHOUD

IN MEMORIAM	22
VERDWENEN VERLEDEN (vervolg)	24
M.M. Rebholz	
EMIGRATIE naar verre landen of dichtbij	27
W.F. Degen	
RAADSELS ROND EEN ORGEL	37
W.F.W.M. van Heugten	
VERENIGINGSNIEUWS	41

In korte tijd hebben wij tweemaal afscheid moeten nemen van Herman Derksen. Tijdens de jaarvergadering van 25 maart jl. legde hij zijn bestuursfunctie neer en enkele weken later kwam het onherroepelijke afscheid met zijn overlijden op 16 juni.

Wij gedenken Herman Derksen in dankbaarheid.

Redactie

In memoriam Herman Derksen

Op 16 juni jl. is Herman Derksen overleden; hij was al geruime tijd ernstig ziek. Herman Derksen behoorde tot het groepje van vijf personen, dat aan de wieg van de Historische Kring stond en vanaf het begin heeft hij een bestuursfunctie vervuld: als penningmeester waakte hij over het financiële wel en wee van de vereniging.

Hij was een geboren Looënaar, maar in heel de gemeente Duiven bekend. Hij was een man van én vóór alle drie de dorpen en hij gaf direct commentaar als er naar zijn mening teveel aandacht naar het "grotere" Duiven ging. "Denk je wel aan Groessen," zei hij dan, "en vergeet 't Loo niet!"

Herman Derksen was ook een "mensen-mens": hij hield van mensen om zich heen en van gezelligheid, zowel privé als in het verenigingsleven. Met een groot netwerk van mensen om zich heen schroomde hij niet als het nodig was deze of gene in te schakelen om iets geregeld of gedaan te krijgen. En het lukte hem vrijwel altijd!

Voor de Historische Kring is hij al die jaren van grote waarde geweest. Een slopende ziekte noopte hem zich terug te trekken uit het bestuur. Bij zijn afscheid als bestuurslid op 25 maart van dit jaar werd hem voor zijn jarenlange inzet en zorg het Ereidmaatschap van de vereniging toegekend.

In onze herinnering zal Herman Derksen blijven als de markante mens die zich inzette om het waardevolle uit het verleden te behouden voor de toekomst.

Op 21 juni 2004 heeft hij zijn laatste rustplaats gekregen op "'t Heijlige Lant" aan de Rijksweg te Duiven.

Verdwenen verleden (vervolg)

In het vorige nummer van Driepas (maart 2004) werd melding gemaakt van het verdwenen boerenhuisje op de hoek Eltensestraat-Heilweg. Naar aanleiding daarvan kregen we diverse reacties. Bovendien kwam de werkgroep Genealogie met een complete lijst van bewoners van dit pand. Daarom nogmaals aandacht voor dit stukje Verdwenen Verleden van Duiven.

Als een van de laatste bewoners van het pand Eltensestraat 46 werd genoemd Henk Jansen, bijgenaamd De Pijp. Een van zijn nazaten heeft ons doen weten dat de naam Janssen met dubbel s geschreven dient te worden. Onze excuses aan alle familieleden Janssen voor deze onnauwkeurigheid.

Door onderzoek van de werkgroep Genealogie is het volgende aan het licht gekomen. Het pand heeft laatstelijk het huisnummer 46 gedragen, maar vóór de bouw van een aantal huizen aan de even zijde van de Eltensestraat had het pand nummer 8. Dat was sinds op 1 januari 1956 straatnamen en huisnummers in gebruik werden genomen. Daarvoor, vanaf 1920, werd als aanduiding D87 gehanteerd.

Teruggaande in de tijd is het adres als volgt:

in de periode 1909-1920 D84

in de periode 1900-1909 D68

in de periode 1890-1900 D94a

in de periode 1880-1890 D71.

Er van uit gaande dat het huis $\pm$ 100 jaar oud is, heeft verder zoeken in het verleden geen zin. Het huis stond kadastraal bekend onder nummer D 116

De bewoners waren tijdens de periode D87 (1920-1956) ⁽¹⁾:

Janssen Hendrikus	24-04-1878	Duiven
Brink van den Johanna Maria	04-05-1883	Duiven
Janssen Everardus Gerardus Theodorus	08-04-1909	Duiven
Janssen Theodorus Johannes Hendrikus	28-01-1911	Duiven
Janssen Hendrina Johanna Elisabeth	13-11-1912	Duiven
Janssen Johanna Hendrina	21-07-1914	Duiven
Janssen Hendrikus	08-07-1916	Duiven
Janssen Albertus Cornelus	01-05-1918	Duiven
Janssen Johannes Theodorus	26-10-1920	Duiven
Janssen Maria Mathilda	07-06-1922	Duiven

Janssen Wilhelmus Cornelis Jozef	07-03-1924	Duiven
Janssen Jozef	10-03-1926	Duiven

Op 1-7-1912 was het adres D68 (dat werd later D69, toen D84 en tenslotte D87):

Janssen Hendrikus	24-04-1878	Duiven
Brink van den Johanna Maria	04-05-1883	Duiven
Janssen Everardus Gerardus Theodorus	08-04-1909	Duiven
Janssen Theodorus Johannes Hendrikus	28-01-1911	Duiven
Janssen Hendrina Johanna Elisabeth	13-11-1912	Duiven
Janssen Johanna Hendrina	21-07-1914	Duiven
Janssen Hendrikus	08-07-1916	Duiven
Janssen Albertus Cornelus	01-05-1918	Duiven
Janssen Johannes Theodorus	26-10-1920	Duiven

Ten tijde van de 9de volkstelling (december 1909) was het adres D68 en woonden er ⁽²⁾:

* Janssen Hendrikus	24-04-1878	Veldarbeider
* Brink van den Johanna Maria	04-05-1885	
* Janssen Everardus Gerardus Theodorus	08-04-1909	
Janssen Theodorus Johannes Hendrikus	28-01-1911	

In de periode D94a (1890-1900) waren de bewoners⁽³⁾:

Daams Johannes Mauritius Kuiper	22-07-1816	Bemmel
Heijmen Johanna	11-11-1811	Westervoort
Daams Johannes	08-07-1848 (49)	Duiven

In de periode D71 (1880-1890) woonden er ⁽⁴⁾:

Daams Johannes Mauritius Kuiper	22-07-1816	Bemmel
Heijmen Johanna	11-11-1811	Westervoort
Daams Johannes	08-07-1849	Duiven
Daams Petrus	05-05-1850/01-12-1851	Duiven
Kinkelder de Reinira	05-05-1850/09-06-1856	Schoondochter
Daams Johannes Albertus Josephus	24-02-1881	Kleinzoon
Daams Albertus Hendrikus Everardus	16-07-1882	Kleinzoon
Daams Johanna Christina Hendrika	11-07-1884	Kleindochter
Daams Theodorus Hendrikus	24-09-1885	Kleinzoon
Daams Theodorus Hendrikus	01-07-1887	Kleinzoon
Daams Christina Maria	14-03-1889	Kleindochter

In 1990 werd het huis verkocht; op 10-04-1996 vroeg de eigenaar een sloopvergun-

ning aan, in verband met de bouw van een nieuwe woning. De sloopvergunning werd verstrekt op 12-04-1996, de definitieve dateert van 23-07-1996. De daadwerkelijke sloop begon binnen drie maanden na 08-12-2000, de datum van het gereedkomen van de nieuwe woning. En zo verdween het typische hallenhuisje aan de Eltensestraat uit het Duivense beeld.

Met speciale dank aan de heer H.F. Degen/werkgroep Genealogie.

M.M. Rebholz, Duiven.

Bronnen:

- (1) Gemeente Duiven (Nieuwgraaf) bevolkingsregister 1912-1920, fiche 003, deel 388, blz. 105-164, blad 135.
Gemeente Duiven bevolkingsregister 1921-1936, fiche 0010, deel 394, blz. 001-0049, blad 261/29.
- (2) Gemeente Duiven (Nieuwgraaf) bevolkingsregister 1900-1911, fiche 0003, deel 384, blz. 102-148. De personen met * woonden ten tijde van de volkstelling op D68.
- (3) Gemeente Duiven (Nieuwgraaf) bevolkingsregister 1880-1890, fiche 0003, deel 379, blz. 099-133, blad 108.
- (4) Gemeente Duiven (Nieuwgraaf) bevolkingsregister 1880-1890, fiche 0002, deel 375, blz. 050-098.

Emigratie naar verre landen of dichtbij

De agrarische crisis van de jaren 1875-1895 maakte deel uit van een wereldwijde malaise. Vooral op het platteland was de nood hoog en zo ontstond een stroom van emigranten, op zoek naar een beter bestaan.

Over de emigratie in de 19de eeuw is al veel geschreven: door armoede gedreven trokken veel bewoners uit de Betuwe, Achterhoek en Liemers naar verre landen, in de hoop daar het geluk te vinden. De bekendste emigratiestromen gingen richting Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland. Maar ook dichterbij huis, naar het toenmalige koninkrijk Pruisen met de opkomende industrie in het Ruhrgebied.

De traditioneel ingestelde Nederlandse samenleving kende nog weinig industriële ontwikkeling, minder althans dan de ons omringende landen, waar de industriële samenleving het begon te winnen van de agrarische.

Zo kwam een stroom van potentiële arbeiders en hun gezinnen op gang in de richting van het Ruhrgebied, waar de industrie inmiddels op volle toeren draaide. Ook uit Duiven, Groessen en 't Loo trokken vrijgezellen en soms hele gezinnen naar Pruisen, in de hoop daar beter betaald werk te vinden. Van deze landverhuizers is een deel nooit teruggekeerd naar hun geboortestreek. Zij hebben na verloop van tijd de Pruisische nationaliteit aangenomen, nadat ze in hun nieuwe vaderland een beter bestaan hadden opgebouwd.

Hieronder volgen hun namen.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Brink van den ^(*) Teunissen	Johann Heinrich Mathilde Christine Johanna Theodora Theodora Graef Anton Johannes Mathilde Johanna Bernhardine Katharine	Duiven Essen Essen Essen Essen Essen	25-04-1872 08-09-1901 01-06-1903 05-04-1905 26-01-1907 25-11-1908	16-11-1909

(*) Ouders zijn: Everardus van den Brink (29), arbeider en Johanna Geertruida Kampschreur (32), die op Donderdag 25 April 1872 om 05:30 uur is bevallen van een kind van het mannelijk geslacht die zij de namen van Johannes Hendrikus hebben gegeven (aktedatum: 25-04-1872, nummer 37).

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Brink van den	Willem Jakob	Duisburg	16-06-1894	16-06-1914

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Derkzen(*) Leigraaf	Hendrikus Johannes Theodora Maria Geertruida Johannes Theodorus Theodor Heinrich Heinrich Gertruda Anna Bernhardina Johanna	Duiven Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg	17-07-1863 02-04-1893 12-06-1894 07-09-1896 15-04-1898 21-11-1900 03-03-1903	31-10-1905

(*) Ouders zijn: Johannes Derkzen (34), arbeider en Geertruida Bolder (34), die op vrijdag 17-07-1863 om 14:00 uur is bevallen Aangevers zijn: Bernardus Foonk (59), arbeider en Jan Janssen (30), arbeider (akte no 38).

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Megen van (*)	Antonius Franciscus	Duiven	23-11-1881	26-07-1901

(*) Ouders zijn: Johannes Wilhelmus van Megen (30) te Groessen, schipper en Catharina Berndina Peelen (23)(1), die op woensdag 23 November 1881 te 10:00 uur is bevallen. Aangevers zijn: Gerardus Peelen (77), arbeider en Jan Willem Schnitzler (24), koetsier (aktenummer 77, aktedatum 24-11-1881).

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Megen van (*) Lehman	Wilhelmus Johannes Julie Rosa Selma	Duiven	28-08-1883	11-11-1909

(*) Ouders zijn: Johannes Wilhelmus van Megen (32), schipper en Catharina Bern-
dina Peelen (28), die op Dinsdag 28-08-1883 te 22:00 uur is bevallen. Aangevers
zijn: Gerhardus Theodorus Vis (30), arbeider en Theodorus Hendriks (47), schip-
per (aktenummer 62). Hij is te Duisburg op 08-02-1971 overleden.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Peters (*)	Hendrikus Antonius	Duiven	25-10-1881	26-07-1901

(*) Ouders zijn: Jan Peters (33), arbeider en Willemina Maria Wessels (26), die op
dinsdag 25 October 11:00 uur is bevallen Aangevers zijn: Hendricus Leenders (61),
arbeider en Paulus Hafakker (31), veldwachter (akte nummer 68, aktedatum 26-10-
1881)

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Sanders (*) Kaal	Hermann Johann Wilhelmine Maria Johanna Wilhelmine Johanna Katharina Theodora Ernst Hermann	Oberhausen Osterfeld Osterfeld Oberhausen Oberhausen	20-02-1875 21-11-1902 05-12-1904 14-04-1908 12-06-1909	04-08-1909

(*) De ouders waren in Duiven gedomicileerd.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Sanders (*)	Alois	Rothausen	26-05-1887	21-09-1909

(*) De vader was in Duiven gedomicileerd.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Henning Vermeulen	Hermann Heinrich Hendrina Alberta Johanna Katharina Katharina Johanna Theodora Heinrich Christian Wilhelm	Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg	14-10-1873 27-11-1898 17-09-1900 25-10-1903 13-08-1905 20-08-1907	21-10-1899

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Koenders (*)	Hubert	Botrop	15-07-1888	25-09-1909

(*) De ouders waren in Loo gedomicileerd.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Kinkelder de *) Terborst	Hendrikus Maria Luise Albertus Peter Franz Wilhelm Maria Maria Louise	Duiven Oberhausen Oberhausen Oberhausen	09-12-1863 22-06-1891 04-10-1896 15-08-1899	23-06-1910

(*) Ouders zijn: Albertus de Kinkelder (38), schoenmaker en Christina Welling (41), die op Woensdag 09-12 om 03:00 uur is bevallen. Aangevers zijn: Gerardus Antonius Gall (41), timmerman en Henricus Lintz (39), kleermaker.

<u>Namen:</u> Werkum van Plankermann (*)	<u>Voornamen:</u> Theodorus Wilhelmine	<u>geboorteplaats:</u> Duiven Oberhausen	<u>geboortedatum:</u> 28-09-1867 17-09-1859	<u>datum naturalisatie:</u> 25-01-1913
--	--	--	---	---

(*) weduwe van Bernard ten Holte.

<u>Namen:</u> Derksen (*)	<u>Voornamen:</u> Johann Jacob	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 09-08-1884	<u>datum naturalisatie:</u> 31-08-1914
------------------------------	-----------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) Heeft een vrouw en 2 kinderen.

<u>Namen:</u> Derksen (*)	<u>Voornamen:</u> Johannes Hermanus	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 14-04-1895	<u>datum naturalisatie:</u> 06-01-1915
------------------------------	--	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) De vader woont in Duiven.

<u>Namen:</u> Derksen (*)	<u>Voornamen:</u> Hermanus Johannes	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 09-08-1897	<u>datum naturalisatie:</u> 18-09-1915
------------------------------	--	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) Vader: Johannes Laurencius, 10-08-1867 te Duiven geb., is op 05-09-1912 een nationaliteitsbewijs afgegeven.

<u>Namen:</u> Derksen (*)	<u>Voornamen:</u> Hermanus Johannes	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 09-08-1897	<u>datum naturalisatie:</u> 18-09-1915
------------------------------	--	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) Vader: Johannes Laurencius, 10-08-1867 te Duiven geb., is op 05-09-1912 een nationaliteitsbewijs afgegeven.

<u>Namen:</u> Derksen (*)	<u>Voornamen:</u> Andreas	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 02-10-1899	<u>datum naturalisatie:</u> 07-04-1917
------------------------------	------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) Vader is als boven.

<u>Namen:</u> Wieleman (*) Mirdler	<u>Voornamen:</u> Theodor(us) Magdalena Christina Clara Karl Johann Friedrich Wilhelm Heinrich Ignatz	<u>geboorteplaats:</u> Duiven Matzkampen Matzkampen Mettmann Essen	<u>geboortedatum:</u> 24-03-1858 06-12-1897 01-08-1899 23-10-1900 04-03-1905	<u>datum naturalisatie:</u> 15-01-1917
--	---	---	---	---

(*) Ouders zijn: Arnoldus Wieleman (53), veldwachter wonende te Groessen en Hendrina Lamers (31), die op woensdag 24 maart om 12:00 uur is bevallen.

Aangevers zijn: Gerardus Antonius Gall (35), timmerman en Rik Smits (42), arbeider (aktedatum 26 maart, aktenummer 21).

<u>Namen:</u> Schreven (*)	<u>Voornamen:</u> Eberhard Jakob	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 02-12-1899	<u>datum naturalisatie:</u> 14-11-1917
-------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	---

(*) Vader: Jakob Schreven, geb. te Duisburg 07-11-1867, is 21-02-1912 een nationaliteitsbewijs afgegeven.

<u>Namen:</u> Megen van	<u>Voornamen:</u> Oto	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 09-10-1892	<u>datum naturalisatie:</u> 04-07-1919
----------------------------	--------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	---

<u>Namen:</u> Heuveling	<u>Voornamen:</u> Gerhard Hermann	<u>geboorteplaats:</u> Oersij	<u>geboortedatum:</u> 10-06-1900	<u>datum naturalisatie:</u> 17-08-1921
----------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	-------------------------------------	---

<u>Namen:</u> Megen van Klein	<u>Voornamen:</u> Albertus Gerbardus Helene Gertrud	<u>geboorteplaats:</u> Duisburg	<u>geboortedatum:</u> 31-10-1885	<u>datum naturalisatie:</u> 09-09-1921
-------------------------------------	---	------------------------------------	-------------------------------------	---

<u>Namen:</u> Walravens Hagen	<u>Voornamen:</u> Wilhelm Anna Maria Wilhelm Johannes Franziska Anna	<u>geboorteplaats:</u> Domenbrug Altenessen Horst-Emscher Horst-Emscher Horst-Emscher Horst-Emscher Horst-Emscher	<u>geboortedatum:</u> 02-08-1865 14-05-1870 16-02-1903 06-07-1904 12-06-1907 08-09-1910 25-09-1915	<u>datum naturalisatie:</u> 15-11-1922
-------------------------------------	---	--	---	---

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Megen van Molberg	Albertus Wilhelmus	Duisburg	04-05-1889	26-07-1938 (*)
	Franziska	Holthausen	18-12-1896	
	Maria Margarete Berta	Duisburg	21-04-1919	
	Berta Anna	Duisburg	12-04-1920	
	Albert Aloisius	Duisburg	31-08-1922	
	Beatrix Sophie	Duisburg	14-07-1924	
	Angela Elisabeth	Duisburg	21-08-1925	
	Elimar Alfons	Duisburg	31-03-1927	
	Rita Felicitas	Duisburg	26-04-1928	
	Donak Elfriede	Duisburg	02-06-1929	
	Egon Jozef	Duisburg	09-03-1932	
	Pia Reinaldis	Duisburg	02-07-1933	
	Anna Monika	Duisburg	24-08-1935	

(*) In werking getreden 02-08-1938.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Peters (*) Hellman	Wilhelmus Theodorus	Duiven	14-03-1875	22-03-1923
	Marie Henriette			
	Johann Hooswin	Duisburg	11-06-1904	
	Erna Alma	Walsum	08-10-1908	
	Marie Elise	Walsum	14-01-1917	

(*) Geb. akte no 17, ouders zijn: Jan Peters (27), arbeider en Willemina Maria Wes-sels (23), zondag 14 maart 1875 om 18:00 uur is bevallen. Aangevers zijn: Johannes Franciscus Courtois (50), smid en Theodorus Staring (53), arbeider.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Schreven Küster	Jakob	Duisburg	07-11-1867	01-08-1923
	Christina Augusta Katharina			
	Maria Petronella	Duisburg	06-06-1904	
	Emma Christina	Duisburg	21-05-1910	

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Schreven	Auguste Katharina Karoline	Duisburg	11-08-1896	01-08-1923

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Schreven	Helene Francisca Gertrude	Duisburg	06-07-1902	01-08-1923

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Megen van Schlauns	Friedrich Wilhelm Wilhelmine Philippine Allegande Else	Duisburg Duisburg	14-12-1886 09-08-1912	17-09-1924

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Geurds	Friedrich	Mülheim	03-06-1898	29-12-1924 (*)

(*) In werking getreden 28 April 1925.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Schreven (*) Herschel	Wilhelmus Reimerus Katharina Matthias Wilhelmus Wilhelmine Christine Petrus Wilhelmus Hans	Duiven Duisburg Duisburg Duisburg Duisburg	31-01-1870 16-02-1908 25-06-1912 09-03-1914 20-12-1915	07-03-1928 (**)

(*) Ouders zijn: Wilhelmus Jacobus Schreven (28), schipper wonende te Groessen en Johanna Bouwman (34), die op maandag de 31^e januari 14:00uur is bevallen. Aangevers zijn: Bernardus Bisseling (52), schipper en Andries Johannes Geurds (28), schipper.

(**) In werking getreden 13 April 1928.

Amsterdam 25 juli 1928

Met terugzending van de opgave betreffende Nederlanders, die in Pruïsen genaturaliseerd zijn, my geworden by Uwen brief dd 18 dezgr, no 278, heb ik de eer U te berichten, dat Matthias Wilhelmus Schreven, geboren den 16de Februari 1908, alhier niet voor den dienstplicht werd ingeschreven.

De Burgermeester van Amsterdam

Aan de burgermeester van Duiven

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Gademan Marotz	Heinrich Bertha	Oberhausen/Stajrum	22-09-1873	09-03-1928 (*)

(*) In werking getreden 27-06-1928.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Jansen Michels	Lambertus Theodorus Gertrud Elise	Dusseldorp	19-10-1901	04-09-1928 (*)

(*) In werking getreden 01-10-1928.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Rissewijk	Wilhelmina Petronella	Duisburg	28-11-1907	16-04-1929

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Rissewijk (*) Röwer	Everhardus Martinus Sophie Gerard Bernard Willi Eberhard	Duiven Duisburg Duisburg	17-03-1884 21-03-1912 03-09-1913	16-04-1929

* Ouders zijn Bernardus Rissewijk (44), arbeider en Petronella Bouman (40), die is bevallen op donderdag 27 maart 1884 om 10:00 uur te Nieuwgraaf. Aangevers zijn: Bernardus Geurtsen (42), tapper en Petrus Janssen (37), brievenaarder (aktenummer 70). Hij is overleden te Mülheim a/d Ruhr op 03-07-1965.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Derksen	Julius Theodor	Duisburg	25-10-1907	17-10-1930

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Keultjes Nowka	Theodor Heinrich Maria Anna Theodor Johann Wilhelm Hermann	Stjrum Duisburg Oberhausen Oberhausen	18-09-1898 27-09-1900 26-02-1921 29-04-1922	26-03-1931 (*)

(*) In werking getreden 04-05-1931.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Heuveling Neeksen	Johannes Henricus Katharina Anna Elisabeth Wilhemine Walburga	Duisburg Echt (Limburg) Duisburg Duisburg	17-10-1901 28-12-1899 02-08-1926 27-11-1927	27-01-1931

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Bernsen	Hendrikus Johannes	Duisburg	15-09-1889	14-11-1931 (*)
Koos	Theresia	Mülheim-Speldorf	11-06-1888	
	Johanna Theresia	Mülheim-Speldorf	29-10-1912	
	Johan Heinrich	Mülheim-Speldorf	05-03-1914	
	Georg Heinrich	Mülheim-Speldorf	20-12-1928	

(*) In werking getreden 01-12-1931.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Diesveld	Wilhelmus Peter	Hasselt-Kleef	01-04-1912	15-06-1937 (*)

(*) In werking getreden 31-05-1938. Vader is Wilhelmus Diesveld geboren te Elst 26-10-1878.

<u>Namen:</u>	<u>Voornamen:</u>	<u>geboorteplaats:</u>	<u>geboortedatum:</u>	<u>datum naturalisatie:</u>
Laak ter	Heinrich Theodor	Spellen-Dinslaken	30-07-1912	19-05-1938 (*)

(*) In werking getreden 31-05-1938. Vader is Johannes A. ter Laak te Groessen geb. 03-04-1887.

In het oud-archief bevindt zich een bedankbrief gericht aan het gemeentebestuur van Duiven.

Rockijford 8-10-1933

M.H.

*Door deze kan ik u berichten alsdat het mij heel goed gaat in Canada. En daarom heb ik mijn papieren veranderd. Ik heb de Canadeesche papieren uitgenomen. Dus ik behoer nu onder het Canadeesche Rijk en wel onderdaan aan de koning van Engeland. Dus ik ben geen Hollander meer vanaf (18 Mei 1933) En hiermede kan ik niet nalaten om u te bedanken voor alles wat u voor mij gedaan heb. Zoo lang ik behoord heb tot de gemeente Duiven pro[v] Geld Holland Europa.
En verder de groete van mij onderdanige D.N.*

E.S. Alevan

Rockijford Alberta Canada Box 66

Dit heeft betrekking op Everardus Stephanus Aleven, geboren 4 April 1891 (aktenummer 55).

En zo is een tipje van de sluier opgelicht.

H.F. Degen, Duiven

Bron: N.A.D. inv. nr. 440.

Noot:

(1) De opgegeven leeftijd van Catharina Berndina Peelen is opmerkelijk. Zij is op 10-9-1857 geboren, dus op 23 november 1881 is zij 24 jaar. Twee jaar later wordt zij weer moeder en dan is zij ineens 28 jaar.

De voor vorig jaar aangekondigde lezing over *Emigratie naar Amerika* in de 19de eeuw door de heer W. Wilterdink kon destijds geen doorgang vinden. Het doet ons genoegen te kunnen melden dat de heer Wilterdink op maandag 13 september alsnog over dit onderwerp komt spreken.

RAADSELS ROND EEN ORGEL

Over een 17de eeuwse Groessense orgelkas, orgelbouwer Jacob Courtain en een hypothese tot besluit.

Afgelopen zomer was het vijftig jaar geleden dat in de Groessense kerk een nieuw orgel werd geplaatst. Dat gebeurde bij gelegenheid van het veertigjarig priesterfeest van pastoor H. J. M. Schoemaker, in het weekeinde van zaterdag 8 en zondag 9 augustus 1953⁽¹⁾. De feitelijk wijding en ingebruikname van het orgel was onderdeel van de feestelijkheden en vond plaats op zaterdagavond na een feestelijke optocht door het dorp. Op zondagmiddag na het Lof volgde een officiële bespeling. Daartoe was de heer Van Meegen uit Arnhem uitgenodigd. Volgens het bewaard gebleven programma werden een Cantabile van C. Franck ten gehore gebracht, gevolgd door een Intermezzo van Hendrik Adriessen, een werk van G. Pierné, een Prelude en Fuga van Johann Sebastian Bach en tot slot een Toccata van J. Nieland. Het nieuwe orgel met een elektro-pneumatisch kegelsysteem, zoals in het programma wordt vermeld, was vervaardigd door de orgelbouwers J.J. Elbertse te Soestdijk.

Van Groessen naar Aardenburg

Het nieuwe orgel kwam in de plaats van een bestaand orgel dat door de orgelbouwer werd overgenomen en waarvan onderdelen vermoedelijk elders zijn gebruikt. De orgelkas (zonder de pijpen) vond zijn weg naar het Zeeuws-Vlaamse stadje Aardenburg. Daar werd het tijdens de restauratie van de plaatselijke St. Baafskerk in 1954 geplaatst als onderdeel (rugwerk) van een nieuw orgel.

Opmerkelijk zijn de houtversieringen die tot 1953 in de Groessense kerk te bewonderen waren. Volgens een toelichting, die de heer W. Klappers uit Duiven tijdens een bezoek aan de kerk te Aardenburg kreeg, zou het Groessense orgel omstreeks 1680 door een onbekende Westfaalse orgelmeester zijn gebouwd. Het snijwerk zou in de zogenaamde Korbelstijl zijn uitgevoerd⁽²⁾.

Iets over de geschiedenis van het oude Groessense orgel vinden we o.a. in de bekende Orgelbeschrijvingen uit de jaren 1850-1862 door G.H. Broekhuizen sr.⁽³⁾ Daar staat (p. 341): *Het orgel in de kerk der r. cath. gemeente is gemaakt en voltooid in .. door Keurten, orgelmaker te Huissen. Is in 1822 gerepareerd door N.A. Lohman.*

Het jaartal waarin het orgel werd gebouwd was blijkbaar onbekend; Broekhuizen heeft het opengelaten.

Met het ontbreken van het jaartal en het noemen van de naam Keurten beginnen ook de raadsels rond dit in 1953 uit Groessen afgevoerde orgel.

Het orgel in de St. Baafkerk te Aardenburg (foto W. Klappers).

Bouwde Jacob Courtain omstreeks 1770 een orgel voor Groessen?

Zoals de heer Gierland, die het handschrift van Broekhuijzen uitgaf en van commentaar voorzag⁽⁴⁾, opmerkt, is het orgel in ieder geval niet door Keurten of Kuer-ten uit Huissen gebouwd. Deze orgelbouwer was pas rond 1840 actief en moet rond 1845 aan het orgel kleine reparaties uitgevoerd hebben.

'Gelet op de kas', aldus de heer Gierland, 'is het, als het al werk van een Keurten moet zijn, eerder werk van Jacob Courtain. De stijl en de ornamentiek van de kas duiden op een hogere leeftijd'.

Hiermee komt Jacob Courtain in onze gezichtskring. Rond 1770 bouwde deze uit Frankrijk afkomstige orgelbouwer een instrument voor de St. Remigiuskerk te Duiven. Het was vermoedelijk een van de eerste orgels van deze orgelbouwer, die later naam maakte met orgels in Noord-Duitsland o.a. te Osnabrück.

Het merkwaardige doet zich nu voor dat G.H. Broekhuijzen sr in zijn *Orgelbeschrijvingen* geen gewag maakt van Jacob Courtain als bouwer van het Duivense orgel. Uit archivalia is dat niettemin gebleken⁽⁵⁾.

Een fraai front van oudere datum

Het oude Groessense orgel, en vooral de orgelkas, moet bijzonder zijn geweest. Orgelkenner M.A. Vente, die het orgel omstreeks 1950 gezien heeft, sprak zelfs van een 'prachtig front'. Gierland denkt dat de stijl en ornamentiek duidt op een hogere leeftijd dan einde 18de eeuw toen Courtain actief was. En daarmee komt de toelichting, die de heer Klappers in Aardenburg kreeg, weer naar voren : omstreeks 1680 gebouwd door een onbekende Westfaalse meester. Tot nu toe is daar geen bevredigend antwoord opgekomen. Ook het Parochiearchief geeft geen uitsluitsel.

Een hypothese

Misschien kunnen we de Groessense orgelgeschiedenis voorlopig als volgt samenvatten. In de tweede helft van de 17de eeuw, tijdens de wederopbouw na de Tachtigjarige Oorlog, zal in de kerk een orgel geplaatst zijn. Vermoedelijk stamde de bouwer uit Westfalen, maar dat is niet zeker. Rond 1770 heeft Courtain de opdracht gekregen het bestaande orgel te restaureren. Anders dan in Duiven, waar hij zo'n zelfde opdracht kreeg in 1768 (en waar het orgel erg slecht was zodat Courtain een nieuw orgel mocht bouwen) was het Groessense orgel nog zodanig dat het te restaureren of te herbouwen was. Daarmee kreeg Groessen een orgel waarvan de kas oud was, en het pijpwerk van Courtain.

Na vele, soms ingrijpende, restauraties in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw, werd het gehele orgel in 1953 opgedoekt en kwam er het bestaande Elbertse-orgel voor in de plaats. De oude 17de eeuwse kas werd hergebruikt in de hervormde kerk van Aardenburg.

W.F.W.M. van Heugten, Duiven

Noten:

- (1) Programma van de feestelijkheden, Archief Hist. Kring Duiven.
- (2) Mededeling, W. Klappers, Duiven, 14.8.2003.
- (3) Broekhuizen sr., G.H.: *Orgelbeschrijvingen* (Handschriften ca. 1850-1862), deel I (Uitgave verzorgd door A.J. Gierveld (Amsterdam, 1986), p. 239 en 341.
- (4) Broekhuizen sr., G.H.: a.w., deel II (Amsterdam, 1993), p. 357.
- (5) Heugten, W. van: '... ook daags een fles roede wijn ...', de beroemde orgelbouwer Jacob Courtaïn in Duiven', in *Jaarboek Achterhoek en Liemers* 1989, p.58 - 68; Zie ook: Heugten, W. van: 'Orgelbouwer Jacob Courtaïn in Duiven', in *DRIEPAS* jrg.15 (1998), p.32-36.

Afscheid van drie bestuursleden

Op de jaarvergadering, 25 maart jl., hebben drie bestuursleden afscheid genomen: voorzitter J.H.M. Verhey, vice-voorzitter J.F.H. te Witt en penningmeester H.J.Th. Derksen. Een nogal ingrijpende gebeurtenis, want het is niet eerder voorgekomen dat drie leden tegelijkertijd het bestuur verlaten.

Het was oud-voorzitter mevr. M.M. Rebholz die de scheidende bestuursleden mocht uitzwaaien. Zij deed dat naar eigen zeggen: "Met gemengde gevoelens, want het is fijn deze drie heren eens in het zonnetje te zetten voor alles wat ze voor de vereniging hebben gedaan. Maar tegelijk is het zorgelijk dat in één keer veel kennis en ervaring uit het bestuur wegvloeit."

Herman Derksen leest zijn dankwoord voor.

Voor elk van de drie was er vervolgens een persoonlijk woordje waarin de inzet en verdiensten werden gememoreerd. En natuurlijk als blijk van erkentelijkheid voor de bewezen diensten ook afscheidscadeaus. Met bloemen voor de dames die hun partner zoveel avonden hadden moeten missen.

Voor de scheidende penningmeester Herman Derksen was er nog een verrassing. Wegens zijn jarenlange staat van dienst - hij was vanaf het begin betrokken bij de Historische Kring - werd hij door de ledenvergadering met een daverend applaus tot Erelid benoemd.

Als bewijs waarvan hem een fraaie oorkonde werd overhandigd.

Afscheid van Jan te Witt.

Jan Verhey toont het zojuist ontvangen wandbord.

Alle foto's: © Hist. Kring/Th.M.J. Jonker.

Lezing

Op maandag 13 september komt de heer W. Wilterdink in het Cultureel Centrum 't Eiland spreken over Emigratie naar Amerika. Aanvang 20.00 uur, toegang gratis, ook voor niet-leden.

Tentoonstellingen

- Onder de titel *Met Vlag en Vaandel* heeft het Liemers Museum vanaf 11 juli 2004 een tentoonstelling ingericht met vaandels en andere parafernalia van vakbonden en standsorganisaties hoofdzakelijk uit de Liemers. Deze tentoonstelling duurt tot 26 september 2004. Het adres is: Stationsplein 4 te Zevenaar. Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag en zondag van 14.00 tot 17.00 uur.
- Het Gelders Archief organiseert samen met de Stichting Eusebius van vrijdag 10 september t/m vrijdag 8 oktober 2003 een bijzondere tentoonstelling in de Grote of Eusebiuskerk te Arnhem. Onder de naam *Metamorfose van een stad* wordt in het kader van de zestigjarige herdenking van de Slag om Arnhem aandacht geschonken aan de gedaanteverwisseling van Arnhem en omgeving tussen de jaren 1930 - 1960. De titel van de tentoonstelling verwijst naar de grote veranderingen die in Arnhem plaatsvonden door de oorlogsverwoestingen en de wederopbouw. Veel aandacht zal worden besteed aan de ervaringen en herinneringen van tijdgenoten, zowel van de oorlogstijd als van de tijd van wederopbouw.

De openingstijden zijn: dinsdag t/m zaterdag van 09.00 tot 17.00 uur, zondag van 12.00 tot 17.00 uur.

Op de website van het Gelders Archief www.geldersarchief.nl kunt u alvast een indruk van de expositie krijgen.

- Het Historisch Museum Arnhem brengt van 21 mei t/m 7 november 2004 de tentoonstelling *Kind van de Bevrijding*. Het is een overzicht van de kinderportretten, die de Arnhemse fotograaf P.J. de Booy's maakte in de drie jaar na de bevrijding. Kenmerkend voor de foto's is - en dat is nieuw in die tijd - dat de kinderen in hun dagelijkse leefomgeving gefotografeerd zijn en niet in een fotostudio op een stoel of kussentje met een geënceneerde achtergrond. De Booy's is vooral bekend om zijn foto's die hij maakte na de mislukte luchtlandingsoperatie Market Garden in september 1944. Hij legde toen het systematisch plunderen van het geëvacueerde Arnhem in het geheim vast.

P.J. de Booy's heeft na zijn werkzame leven nog vele jaren doorgebracht aan de Vossendel te Groessen. Hij is daar vorig jaar overleden.

Het Historisch Museum Arnhem is gevestigd in de Bovenbeekstraat 21, in het centrum van de stad. Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur, zaterdag en zondag van 11.00 tot 17.00 uur.

Aanwinsten

- *Familie Nijsen, 1796-2003, toegang tot herinneringen*. Het is de laatste jaren een goed gebruik geworden om de resultaten van jarenlang archiefonderzoek naar de familie vast te leggen in een zogenaamd familieboek. Men koppelt de meestal toch wel dorre stamboomgegevens aan familieoverleveringen en anekdotes zodat een ook voor buitenstaanders (lees: niet-familieleden) interessant relaas ontstaat. In het familieboek dat Carla Nijsen over haar familie samenstelde is dat in ieder geval zo. Ofschoon een groot gedeelte van de geschiedenis van de familie Nijsen buiten Duiven en de Liemers ligt, zullen veel Duivenaren er toch met plezier de hoofdstukjes opslaan die handelen over de Duivense tak van de familie. Tot de "krenten in de pap" behoren zeker de herinneringen van kleinzoon Theo Wolters (geboren 1943) aan oma Nijsen die woonde aan de Woerdstraat. Met veel warmte schildert hij het leven en werken op en om de Woerd in de jaren vijftig van de vorige eeuw, zoals hij die als opgroeiend kind heeft waargenomen (hfst. 23, p. 145 e.v.). Bijzonder is ook het hoofdstuk dat handelt over Willy Nijsen, die als dienstplichtig militair naar het toenmalige Indië werd gestuurd en daar sneuvelde. De persoonlijke herinneringen maar ook de correspondentie, die hierover in het boek is opgenomen, brengen deze geschiedenis meer dan vijftig jaar na dato weer tot leven (hfst. 38).

JAARROOSTER 2004

	donderdag	maandag	donderdag	zaterdag	dinsdag	dinsdag
ma.	<i>bestuur en werkgroepen</i>	<i>lezing</i>	<i>jaarverg.</i>	<i>excursie</i>	<i>relatie JB-45</i>	<i>genealogie</i>
sept.		13			21	14/28
okt.					19	12/26
nov.	4			exc. & moesaete	16	9/23
dec.				11/13, 20	14	7

Het C.C. 't Eiland is gesloten van 17 juli t/m 5 september (zomervakantie) en 25 oktober t/m 30 oktober (herfstvakantie).

